

ПОЕЗІЯ ПЕДАГОГІКИ І ПЕДАГОГІКА ПОЕЗІЇ

Анатолій БАГНЮК, головний редактор «Замку»

Проблема «Що є педагогіка: наука, мистецтво, мораль?» однозначному вирішенню не підлягає. Бо педагогіка поєднує в собі істину від науки, красу від мистецтва і добро від моралі. У вирішенні цієї проблеми можна лише зміщувати акценти. Доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера та її молода колега, науковець кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Оксана Швець у їх спільному навчально-методичному посібнику «Поетичні сходинок зростання» здійснили потужний мистецький наголос на ролі поетичного слова в духовному становленні дитини, зберігши при цьому науковий підхід, чітко диференційований за всіма методичними канонами. І цим продемонстрували: подібно до того, як українську філософію називали філософією серця, українську педагогіку необхідно іменувати педагогікою душі. Бо поетичне слово, пройшовши через розум і серце, засіває чисте і ніжне поле дитячої душі зернами віри в істину, любові до краси та надії на добро. Як переконує зміст книги, мудрість і майстерність педагога полягає в тому, щоб знайти саме той поетичний образ, таку віршовану строфу та милозвучну риму, які допоможуть дійти до розуму і серця малюка, повірити в правду, навчити любити красу та сформувати прагнення творити добрі вчинки.

Автори наголошують: в житті дитини поезії відводиться важливе місце не лише тому, що вона є одним з ефективних засобів засвоєння рідної мови, смислової систематизації слів, а передусім як засіб задоволення суттєвої потреби інтелектуального і духовного особистісного зростання. За їх образним баченням, «поетичні твори, як різнобарвні ниточки, щільненько лягають одна до одної в мережці української вишивки, а палітра різновидів поетичних творів оздоблює нашу українську дитячу літературу найяскравішими барвами естетичних, морально-етичних векторів, а також духовними здобутками у вихованні маленьких громадян України». Якщо конкретизувати, то поетичне слово дисциплінує тендітну дитячу думку, загострює і насажує дитячу допитливість, збагачує художню уяву та формує первинний фундамент логічної структури сприйняття й осмислення картини світу.

Одна з особливостей книги: вона адресована дорослим і дітям для інтерактивної комунікативної взаємодії у спільній художньо-мовленнєвій діяльності з використанням скарбниці різножанрових поетичних творів. Видання і закликає, і дає конкретний матеріал, і озброює методикою виховання гармонії емоцій та інтелекту заради забезпечення цілісності особистості дитини, що дозволить їй у майбутньому зберегти емоційну повноту та змістовне навантаження життя на довгі роки. Для того, щоби поетичне слово допомогло дитині навчитися слухати, чути і розуміти природне, соціальне і духовне оточення, а за цим розуміти і знати світ, книга пропонує перші кроки дитини до життєвого успіху через «поетичні сходинок зростання» — кроки, що їх має зробити малюк з допомогою батьків, до обов'язку яких належить створення доброзичливої атмосфери знайомства з поезією, формування інтересу до поетичного слова через емоційне читання поетичних творів та бажання слухати, розуміти і декламувати вірші з використанням різних виражальних і супутніх засобів (жести, міміка, музично-ритмічні рухи, елементи живопису тощо), а також застосування поетичного супроводу в ігровій діяльності та в конкретних побутових ситуаціях.

Перша сходинок книги — поетичні твори, що допоможуть батькам спілкуватися з їх дітям вже з перших днів і тижнів його життя: колискові, пестушки, утішки, заклички, вірші про тваринок, ігри-забави для найменших. Саме з їх допомогою батько-мати вводять немовля у поетичну ауру довкілля.

Арсенал поетичного впливу на дитину раннього віку доповнюється українськими народними піснями, колядками, чистомовками, загадками-добавлянками, віршами-казками, поетичними фізкультпаузами, розвивальними іграми-забавами.

Розширюється діапазон поетичних творів для мовленнєво-естетичного спілкування з дітьми молодшого дошкільного віку: з'являються вірші про природу, твори зі звуконаслідуванням, веселі вірші та веселі віршовані сценки-діалоги, імітативні руханки, рухливі хвилинки та фізкультхвилинки, спотиканки, скоромовки, римовані загадки про рослини та звукові загадки. Тут же використовуються зразки роботи з поетичними творами: поетична ритмопластика, психогімнастика й емоційно-мовленнєві етюди, пізнавально-мовленнєві завдання з конкретними методичними рекомендаціями щодо їх виконання.

Поетична скарбничка для дітей середнього дошкільного віку наповнена віршами про дружбу і товаришування, віршами-діалогами, віршами-монологами, плутанинами, дражнилками і відмовками на дражнилки, мирилками і лічилками, а також розширеною підбіркою творчо-мовленнєвих, художньо-дидактичних і лексичних вправ.

Верхня поетична сходинок — це поетичні твори для дітей старшого дошкільного віку, де зібрані практично всі взірці поезії для дітей: поряд із уже названими — веснянки і гаївки, петрівки, купальські та жниварські пісні, віншування, щедрівки, посівалки, безкінечні та кумулятивні казки, вірші про родину та жартівливі вірші, гуморинки та гуморески, небилиці та нісенітниці, лімерики та паліндромі, прибадашки й укладені різновиди загадок. Тут подано також віршовану абетку та систему віршованих вправ для формування емоційно-образної виразності, вдосконалення мовленнєвих навиків дітей.

Змістовно збагачує і методично урізноманітнює книгу розділ «Сходинок — буквинки-веселинки», де зібраний, теоретично систематизований, естетично оформлений дидактичний матеріал художньо-повчального характеру для інтелектуального, комунікативного-мовленнєвого, художньо-естетичного, морально-етичного й емоційно-вольового розвитку дитини.

Особливої уваги заслуговує художньо-поліграфічне оформлення видання. За своїм змістом, колоритом, технікою і стилем виконання та кольоровою гамою ілюстрації гармонують зі структурою та інформаційним наповненням кожного розділу, підрозділу і навіть окремих фрагментів. Від малюнків віє дитячою безпосередністю та щирістю, світлим гумором і доброзичливістю — і це налаштовує на відвертість у сприйнятті тексту, на довіру до сказаного у вірші, на відношення до твору як живого правдивого слова, що є вкрай необхідним для дитячої душі.

Цікавою художньою знахідкою авторів посібника є вступний і заключний поетичні твори «Здрастуй!» і «До побачення!» (автор — В.Верховеня), а вагомим методичним доповненням — «Тлумачний словник».

Видання рецензували кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти нашої академії, доцент Тетяна Фасолько, кандидат педагогічних наук, доцент Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. академіка Степана Дем'янчука Валентина Борова і методист відділу дошкільної, початкової, спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти Галина Провознюк. Літературну редакцію видання здійснив кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії Роман Дубровський.

Навчально-методичний посібник адресовано студентам педагогічних факультетів вищих закладів освіти, педагогам дошкільної та інклюзивної освіти, всім тим, хто любить поезію та прагне виховувати дітей високим поетичним словом.

ОДА — ПРОФЕСІЙНОМУ СЛОВУ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Все починається зі Слова. Бог-Логос творив наш світ, наповнював його Логосом-Суттю, кожен елемент якого отримував свою назву — Логос-Слово. У Безмежному Логосі-Суті всього живого відбувалися події, які фіксувалися у Слові і таким чином передавалися з покоління в покоління, формуючи історію людства. Тому значення феномену Слова неможливо переоцінити.

Та сьогодні ми говоримо не про релігійно-філософські висоти Логосу як акумульованого у Слові одвічного і всепроникного Божественного Розуму, а зупинимося на конкретному професійному слові, спрямованому на підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності українських громадян. А якщо детальніше, то мова йде про навчальний посібник «Українська мова (за професійним спрямуванням)», який побачив світ завдяки зусиллям авторів-укладачів Лариси Рац та Оксани Терп'як — викладачів педагогічного коледжу Кременецької ОГПА ім. Тараса Шевченка.

Видання рекомендовано до друку обласним методичним об'єднанням викладачів української мови та літератури ВНЗ I — II рівнів акредитації Тернопільської області. Його рецензенти — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії І.О.Волянчук та спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Технічного коледжу Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя Т.В.Бойчук.

Пропоноване видання обсягом 360 сторінок містить тематику лекційних та практичних занять із дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», які складаються з теоретичного і практичного блоків. Кожен із блоків містить по п'ять одиниць розділів: «Культура фахового мовлення», «Етика ділового спілкування», «Лексичний аспект сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні», «Нормативність та правильність фахового мовлення» і «Складання професійних документів».

Перший розділ теоретичного блоку охоплює такі відомості: предмет і завдання даного курсу; нормативні документи про державний статус української мови; мова як генетичний код нації, засіб пізнання, мислення, спілкування, як показник культури; функції мови, стилі сучасної української літературної мови; особливості лексики та синтаксичної організації офіційно-ділового стилю та типи мовлення; поняття літературної мови, мовна норма, варіант норм, ознаки та аспекти культури мовлення, мовленнєва культура як критерій професійної майстерності майбутнього вчителя, причини недостатнього рівня культури мовлення та культура мовлення під час дискусій; мова і професія, майстерність публічного виступу, набір відповідних тактичних і мовних засобів у межах конкретного виду усного вербального спілкування; мова і думка, види, форми, прийоми розумової діяльності, формулювання понять, порівняння і зіставлення, виділення головного систематизація, узагальнення, аргументація, доведення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, спростування, складання алгоритму, робота за аналогією, висування гіпотези, експериментування і моделювання й основні закони риторичності.

У другому розділі розглядаються питання: поняття спілкування, сутність і зміст етики ділового спілкування, етичні норми і нормативи, професійна етика, вчинок як першоелемент моральної діяльності, роль і місце вчинку в моральній діяльності педагога, форми та функції ділового спілкування, бар'єри у спілкуванні, сучасні теорії міжособистісних стосунків, основні види та правила ділового спілкування, мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні, загальні принципи і правила ділового фахівця, правила спілкування при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів, культура телефонного діалогу.

Лексика за сферою вживання, терміни і термінологія, відмінність термінологічної і професійної лексики від загальнонавчальної, структурно-граматичні особливості слів-термінів, джерела, походження і способи творення термінологічної лексики, правила вживання термінів, терміни і професіоналізми, їх творення, фразеологічні одиниці, кліше та використання їх у мовленні, предмет лексикографії, типи термінологічних словників, багатозначні слова, синонімічний вибір слова, пароніми й омоніми у мові фаху, словники синонімів та паронімів, правила їх вживання, складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення — все це об'єднано у третій розділ.

Принципи українського правопису, правопис прізвищ, імен і по батькові, правопис складних іменників та прикметників, прислівників, особливості використання різних частин мови у професійному спілкуванні, іменники на позначення професій, посад, звань, правопис відмінкових закінчень іменників II відміни у родовому відмінку, рід і число невідмінюваних іменників, особливості використання займенників, числівників, прийменників, безособових конструкцій з дієслівними формами на -но, -то, синтаксичні структури у професійному мовленні, розповідна форма викладу матеріалу, прямий порядок слів, вживання інфінітивних конструкцій, дієприкметникових і дієприслівникових зворотів, однорідних членів речення, вставних слів і словосполучень, складні випадки керування та узгодження у професійному мовленні розкриваються у четвертому розділі.

П'ятий розділ стосується виключно професійних документів: документи, їх види та класифікація, вимоги до складання й оформлення різних видів документів, їх основні реквізити, стандартні та нестандартні документи, правила оформлення сторінки і заголовка, рубрикація тексту, виділення окремих частин тексту, вимоги до нього, укладання документів щодо особового складу (автобіографія, характеристика, наказ, резюме, заява), види службових листів, вимоги й етикет ділового листування, телеграма, факс, довідково-інформаційні документи (оголошення, запрошення, доповідні та пояснювальні записки, виробничі звіти і протоколи, оформлення стандартних управлінських, розпорядчих та організаційних документів, укладання фахових документів (ділова документація ВНЗ, ЗНЗ), ведення журналу, особливості проведення батьківських зборів).

П'ять аналогічних розділів практичного блоку включають 19 відповідних тем із запропонованими тематичними завданнями, які допоможуть студентам уміло використовувати потрібні мовні конструкції, правильно будувати речення, грамотно оформляти різні документи. В кінці практичного блоку подаються додатки із 21 візрцем необхідної ділової документації та список використаної літератури.

Навчальний посібник розрахований не лише на студентів ВНЗ I — II рівнів акредитації нефілологічного напрямку підготовки, що вивчають дисципліну «Українська мова (за професійним спрямуванням)», а й для учнів старших класів, які вивчають курс «Ділова українська мова», працівників державних установ і організацій та всіх, хто бажає краще оволодіти рідним словом. А формування професійного словника майбутніх педагогів є одним із провідних завдань усіх лінгвістичних дисциплін вищих закладів освіти. Саме тому проблема постійного пошуку нових цікавих способів залучення студентів до професійної і насамперед педагогічної термінології залишається актуальною.

Наші автори-укладачі досить ретельно попрацювали над підготовкою матеріалу посібника і врахували всі нюанси його використання. Оскільки за програмою на вивчення дисципліни відводиться мало кількості лекційних годин, студенти повинні частину теоретичного матеріалу опрацьовувати самостійно. Тому ця книга полегшить їм процес пошуку й обробки необхідної інформації під час підготовки до заліку чи іспиту, а в майбутньому стане їх надійним супутником у професійній діяльності.

